

Bare noget der sker? – om unge og butikstyveri
 Copyright © 2000 by Per Straarup Søndergaard &
 CDR-Forlag
 Skolebakken 11, DK-8000 Århus C
 www.forlagene.dk / cdr@forlagene.dk
 Omslag og fotos: Ulla Rose Andersen
 Tryk: Nørhaven A/S
 Bind: Bogbinderiet Centrum
 ISBN 87-7841-224-2

Ekspedition: CDR-Forlag, boghandlen eller
 Nordisk Bog Center, fax 5636 4039

Per Straarup Søndergaard har skrevet en lang række bøger.
 Blandt de seneste titler kan nævnes:

Politiet – ven og fjende. CDR-forlag, 1996.
Afskrækkelse eller forbedring – en debatbog om kriminalitet og straf. CDR-
 Forlag, 1998.
Den hårde kerne – om bander og kriminelle grupper af unge. CDR-Forlag
 1998.
Edderkopsagen. Forlaget Billesø og Baltzer, 1999.
Stoffer for sjov – om unges brug af illegale rusmidler. CDR-Forlag, 1999.
Det fede liv. Ungdomsroman om Johanne, der drømmer om at finde lykken
 gennem ecstasy. CDR-Forlag, 2000.

Indhold:

En tur på politistationen	7
<i>Forord</i>	
Bare noget der skete.....	9
<i>Interview med Rikke og hendes mor Susanne</i>	
Straffeattester.....	18
En hurtig indsats betaler sig	20
<i>Interview med Marianne Kaae og Jette Berggreen, socialrådgivere</i>	
Det er almindeligt, at unge begår kriminalitet	28
<i>Interview med Britta Kyvsgaard, kriminolog</i>	
Vi har fået en lærestreg	36
<i>Interview med Jesper og Kristian, 14 år</i>	
En god forskrækkelse	47
<i>Interview med politiassistent Puk Christensen</i>	

De fleste unge er amatører 54*Interview med driftschef Anders Aaborg, Bilka***Det er dumt at stjæle 62***Interview med Stine, Dorthe, Mustafa
og Christoffer, 8. klasse***Kriminalpræventiv undervisning
virker på de fleste unge 70***Interview med politiassistent Søren Mide Andersen***Supplerende materiale 77***Litteratur, videoer og internetadresser*

*Tak til alle de medvirkende, en speciel tak til
Søren Mide Andersen, Pia Mitens og Rune Meyer
for gode råd undervejs.*

En tur på politistationen

Ingen ved præcis, hvor meget der bliver stjålet for i danske butikker. Men man regner med, at tallet er cirka 1,5 milliarder kroner om året. For de penge kunne man købe 1000 nye villaer eller 10.000 familiebiler. Så det er en betragtelig sum, vi snakker om.

En del af tyverierne begås af børn og unge. Årsagerne kan være mange. Det kan være for at få den nye fede cd, som man ikke har råd til at købe. Det kan være på grund af gruppepres, eller fordi man skal vise over for vennerne, at *det der med at stjæle... det tør jeg da godt!* Undersøgelser har vist, at op imod 75 procent af alle unge har erfaringer med kriminalitet. Butikstyverier udgør en stor del heraf.

En af grundene til, at unge er parate til at stjæle i butikker, er, at de ikke klarer konsekvenserne, hvis de bliver pågrebet. Mange regner med, at de kun får en advarsel, og så er den potte ude. Men det er den ikke. Er man 15 år eller derover, ender det som regel med en bøde og en plet på straffeattesten. Det betyder måske, at man ikke kan komme i gang med ønskejobbet eller ønskeuddan-

nelsen. Dermed bliver butikstyveri også et stort problem for den enkelte – og for samfundet i det hele taget.

Ud over de mere håndgribelige følgevirkninger af et butikstyveri er der også mange unge, der får nogle psykiske tømmermænd bagefter. Har man været flere venner eller veninder om tyveriet ryger kammeratskabet sig ofte en tur, ligesom forholdet til ens forældre kan blive anstrengt, for nu er Peter og Signe ikke bare små og søde længere. Nej, nu har de været en tur på politistationen, og der er kommet en indkaldelse til en samtale fra nogle socialrådgivere hos kommunen. Så den er vist helt gal!?

Det lille 'uskyldige' butikstyveri kan få nogle ret alvorlige konsekvenser. De konsekvenser har jeg forsøgt at synliggøre i denne bog. Jeg håber, at bogens forskellige kapitler vil kunne være udgangspunkt for gode diskussioner om butikstyveri. Det kunne være i folkeskolen, på ungdomsuddannelserne, det kunne være mellem børn og deres forældre, eller det kunne være en diskussion venner imellem.

I tilknytning til bogen er der udgivet et opgavehæfte.

Per Straarup Søndergaard

Bare noget der skete

Interview med Rikke og hendes mor Susanne

»Jeg var på vej til en fødselsdag sammen med en veninde. Hun foreslog, at vi gik ind i et supermarked og stjal noget sprut. Hun havde stjålet i butikker flere gange, mens jeg aldrig havde prøvet det før,« fortæller Rikke.

Da pigerne kom ind i butikken, ombestemte de sig. De fandt nemlig ud af, at det var svært at stjæle spiritus, så i stedet gik de hen i slikafdelingen.

»Min veninde Helle tog nogle pakker tyggegummi og en plade chokolade. Hun stoppede dem ned i en pose, som vi havde med. Vi snakkede ikke så meget sammen om, hvad vi skulle stjæle, og om det i det hele taget var rigtigt at gøre det. Det var ligesom bare noget, der skete....«

Det var Rikke, der fik posen i hånden, da pigerne gik ud af butikken. Bag ved kasseapparaterne stod der en vagt og ventede på hende. Han lagde hånden på hendes skulder og bad hende om at følge med. Rikke følte, at hendes verden brød sammen. Hun tudede og tudede, mens vagten fulgte hende hen på et kontor. Rikke spurgte, om hun måtte ringe til sin mor. Men det måtte hun ikke. Hun skulle bare sætte sig ned og vente.

»Jeg havde det vildt dårligt. Og det blev ikke

bedre af, at der kom en kvindelig butiksansat ind til mig. Hun hånede mig og spurgte, om jeg ikke var for ung til slags, og om det ikke var trist at tænke på, at jeg i dag havde indledt en lang kriminel karriere.«

Helle havde forladt butikken, da Rikke blev taget af vagten, men hun vendte frivilligt tilbage og meldte sig. Der blev tilkaldt en politibil, der kørte de to piger på politistationen. På stationen blev Rikke kropsvisiteret, inden hun blev låst inde i en celle.

»Det var virkelig ubehageligt. Jeg var bange... bange for hvad mine forældre ville sige. Og jeg var flov og skammede mig, for jeg vidste, at jeg havde skuffet dem. Men jeg vidste også, at jeg aldrig nogensinde ville gøre det igen. Samtidig med at det var ubehageligt, var det på en måde også uvirkeligt at sidde der på bænken og kigge på graffitien på væggene. Det var som at være med i en film.«

Hvordan kunne du gøre det?

»Det var en fredag eftermiddag, politiet ringede og fortalte, at min datter var blevet taget for

Pigerne haler ind på drengene

Piger bliver mere kriminelle. Og drenge bliver mindre kriminelle. Det viser de nyeste tal fra Rigspolitiets kriminalregistre.

I 1980 tegnede pigerne sig kun for 382 af politiets 3.457 indberetninger om børnekriminalitet.

I 1999 stod der piger bag hele 909 af i alt 3.231 indberetninger.

Børnekriminaliteten er den kriminalitet, der begås af unge under 15 år.

Cirka halvdelen af indberetningerne drejer sig om butikstyveri. Resten fordeler sig på lovovertrædelser som hærværk, vold og besiddelse af euforiserende stoffer.

butikstyveri, og at hun nu sad inde på politistationen,« fortæller Rikkens mor Susanne. »Jeg blev dybt chokeret og lidt forvirret, for min mand var ude at rejse, og jeg var alene hjemme med Rikkens lillesøster Sara. Men jeg fik hurtigt arrangeret børnepasning og drøede så af sted.«

Der fór en masse tanker igennem hovedet på Susanne, mens hun var på vej ind på politistationen. Hun tænkte blandt andet på dengang, hvor

hun var fem år og stod i kø hos bageren en søndag morgen. Hun stod og kiggede på en dåse med vingummisutter. Til sidst blev hun så fristet af dem, at hun tog en. Det blev opdaget, og Susanne havde flere gange fortalt sine døtre historien og altid sluttet af med at sige, at det var det mest pinlige, hun nogensinde havde oplevet. Hun tænkte også på dengang, hvor hun havde været i et supermarked og glemt at betale for en kasse øl, som havde stået under hendes indkøbsvogn. Hun gik sammen med sine døtre tilbage og betalte for øllene.

Susanne havde aldrig sagt direkte til sine døtre, at de ikke måtte stjæle, men hun følte, at hun på alle måder havde vist dem, at det gør man bare ikke.

»På politistationen mødte jeg Helles forældre. Vi sad og ventede lidt, inden vores piger grædende kom os i møde. Ja, de var faktisk fuldstændig opløst i gråd. Jeg havde en masse modsatrettede følelser i mig. På den ene side havde jeg lyst til at sige *pyt med det* til Rikke og trøste hende. På den anden side var jeg også gal og havde lyst til at sige: *Hvordan kunne du gøre det... gøre det mod mig?*«

Afhøring og bøde

Rikke blev afhørt af en betjent, der skrev en rapport om butikstyveriet, og da hun var 15 år, fik hun også en bøde på 300 kroner. Hendes veninde Helle var kun 14 år, så hun kunne ikke straffes, men hun tilbød at betale halvdelen af Rikkens bøde.

»Betjenten fortalte mig, at tyveriet ville stå på

Du bliver meldt til skolen!

I Skive melder butiksindehaverne ikke butikstyre under 15 år til politiet.

De henvender sig i stedet til butikstyrens skole, hvor en lærer tager en samtale med den unge butikstyre og dennes forældre.

På hver skole i Skive er der nemlig en lærer, der tager sig af unges småkriminalitet.

I Skive betragtes ordningen som meget effektiv. Man oplever nemlig sjældent, at børn stjæler mere end en gang.

min straffeattest de næste tre år.* Jeg vidste overhovedet ikke, at det havde så store konsekvenser. Havde jeg vidst det, havde jeg aldrig gjort det.«

Susanne fortæller, at betjenten sagde til hende og Helles forældre, at de ikke skulle være for hårde ved pigerne. Han var sikker på, at pigerne nu havde fået en forskrækkelse, så de aldrig ville gøre det igen.

»Jeg kan huske, at Rikke skulle til fest om aftenen. Jeg var meget i tvivl, om jeg skulle give hende lov til at tage af sted. Men Rikke var jo meget ked af det, der var sket, og undskyldte mange gange, så derfor fik hun lov til at tage af sted. Jeg synes ikke, at der var grund til at give hende en ekstra straf.«

Alle vidste det

Rikke og hendes mor gik stille med dørene. Rikke havde nemlig ikke lyst til, at andre skulle vide, at hun var blevet straffet. Derfor blev hun også nærmest chokeret, da hun kom i skole om mandagen og fandt ud af, at hele skolen vidste det.

»Der var to piger fra min skole, der arbejdede i det supermarked, hvor Helle og jeg havde stjålet. De havde set, at vi var blevet taget af vagten og havde fortalt det på skolen.

De havde ikke nævnt vores navne, men beskrevet os, så ingen kunne være i tvivl om, hvem det var. Det var enormt ubehageligt. Og den berømte fjer blev hurtigt til fem høns. Pludselig var vi nærmest storkriminelle, der både havde stjålet enormt meget og enormt tit.«

Susanne blev stiktosset over, at der var blevet sladret om Rikke. Hun ringede til chefen for supermarkedet og fortalte ham i klare vendinger, at det, syntes hun, var urimeligt. Chefen gav hende ret og lovede at stramme op over for sit personale, så de ikke udleverede nogen til offentlig bespottelse en anden gang.

»I løbet af en måneds tid holdt sladdereren heldigvis op igen,« fortæller Rikke og tilføjer, at hendes forhold til veninden Helle lige så stille gled ud. »Jeg følte mig lidt røvendt af hende. Det var hendes ide, at vi skulle stjele, og så var det mig, der endte med at stå med de stjålne varer og mig, der fik en plettet straffeattest.«

Tilliden blev ramt

Rikke og Susanne er enige om, at butikstyveriet påvirkede deres forhold i tiden umiddelbart derefter. Susanne følte, at noget gik i stykker inde i hende. En illusion, et idealbillede af hendes datter, som hun inderst godt vidste ikke var rigtigt, men som forældre måske har, indtil virkeligheden viser noget andet. Og det betød, at hun blev ængstelig for, at der var andre ting, der skulle gå galt for Rikke.

»Jeg kunne godt mærke, at jeg skulle gøre noget

for at genopbygge min mors tillid til mig,« siger Rikke. »Min mor tvivlede måske lidt på mig og spurgte, om det var rigtigt, at det var allerførste gang, jeg havde stjålet noget. Men jeg synes nu, det gik hurtigt med at få genoprettet forholdet.

Det var det samme i forhold til min far. Han var selvfølgelig skuffet, men også meget forstående. Det værste var – og er – næsten i forhold til min lillesøster. Når vi skændes, så ved hun, at hun kan ramme mig ved at sige: *Nå, men jeg er da i det mindste ikke kriminell!*«

En ren straffeattest er ingen garanti

Når Rikke ser tilbage på butikstyveriet, synes hun, at det blev blæst for meget op. »Man skulle jo tro, at jeg havde slået en ihjel, når man både bliver kropsvisiteret og låst inde. For mig havde det været afskrækkelse nok bare at blive opdaget. På den anden side må jeg så sige, at alle de ubehagelige oplevelser betyder, at jeg aldrig nogensinde gør det igen.«

Rikke er nu 16 år og går i gymnasiet. Hun ville egentlig gerne have et fritidsarbejde, men hun søger ikke noget, for hun regner ikke med, at der er nogen, der vil ansætte én, der har en plettet straffeattest. Susanne tilføjer, at hun synes, det er urimeligt, at virksomhederne går så meget op i straffeattester.

»En blank straffeattest giver jo ikke sikkerhed for noget som helst. Der kan jo for eksempel være én, der har stjålet mange gange, men som bare aldrig er blevet opdaget. Og omvendt kan der være én som Rikke, der har stjålet, men som har fået sådan en forskrækkelse, at hun aldrig vil gøre det igen. Så én, der på papiret er kriminell, kan sag-

tens være mere pålidelig end én, der er ustraffet.«

Rikke bekræfter, at det i virkeligheden er ret tilfældigt, hvem der bliver straffet, og hvem der ikke gør.

»Jeg vil skyde på, at lige knap halvdelen af eleverne i min gamle klasse lavede butikstyveri. Nogle af pigerne stjal tøj og kosmetik, og så var der et par af drengene, der lavede noget, der var ret organiseret. De stjal nye videofilm i supermarkederne og solgte dem bagefter i en butik, der handlede med brugte blade, bøger og film. De blev aldrig snuppet, selv om de godt nok kiggede lidt i butikken, da de kom og ville sælge det 10. eksemplar af den samme film. Jeg blev snuppet første gang, jeg lavede noget ulovligt. Jeg synes ikke, det var urimeligt, at jeg blev snuppet, men det var fandeme uheldigt!«

Navnene i artiklen er opdigtede. De rigtige navne er forfatteren bekendt.

*På det tidspunkt, hvor Rikke blev pågrebet, stod en bøde for butikstyveri tre år i straffeattesten, inden oplysningen blev slettet. Reglerne er for nylig blevet lavet om. Nu står den første bøde for unge under 18 år kun et år i straffeattesten.